

LA LLACUNA, Sant Pere de Vilademàger
Paratge del Castell
08779 la Llacuna
Arxiprestat : Piera-Capellades
Bisbat de Sant Feliu de Llobregat

Lloc: Municipi d'Anoia, situat en una petita vall (vall de laLlacuna), entre les serres de Puigfred i d'Ancosa, al límit amb l'Alt Penedès. Comprèn la vila de laLlacuna, cap de municipi, les restes del castell de Vilademàger, centre històric, i caseries com les de la Serra, Torrebusqueta o Rofes i l'antiga granja cistercenca de l'Espluga d'Ancosa. El topònim de la Llacuna prové d'un petit llac endorreic que hi havia hagut al fons de la vall, sota la vila¹. El castell de Vilademàger, ubicat a la Llacuna, inclou les restes del castell i de l'església adjacent dedicada a Sant Pere. La fortalesa era formada per una torre, situada a l'est, i un recinte que s'estenia cap a l'oest. Es conserven restes de la torre i el recinte emmurallat a llevant i paraments de muralla i una portalada d'accés a ponent que correspondria a un segon clos de muralles que tancava l'església i probablement el poble original que posteriorment descendí a la plana.

Datació: Es té notícia documental del castell des de l'any 987 i l'església és esmentada específicament des de l'any 1160² (segurament un segon edifici parroquial).

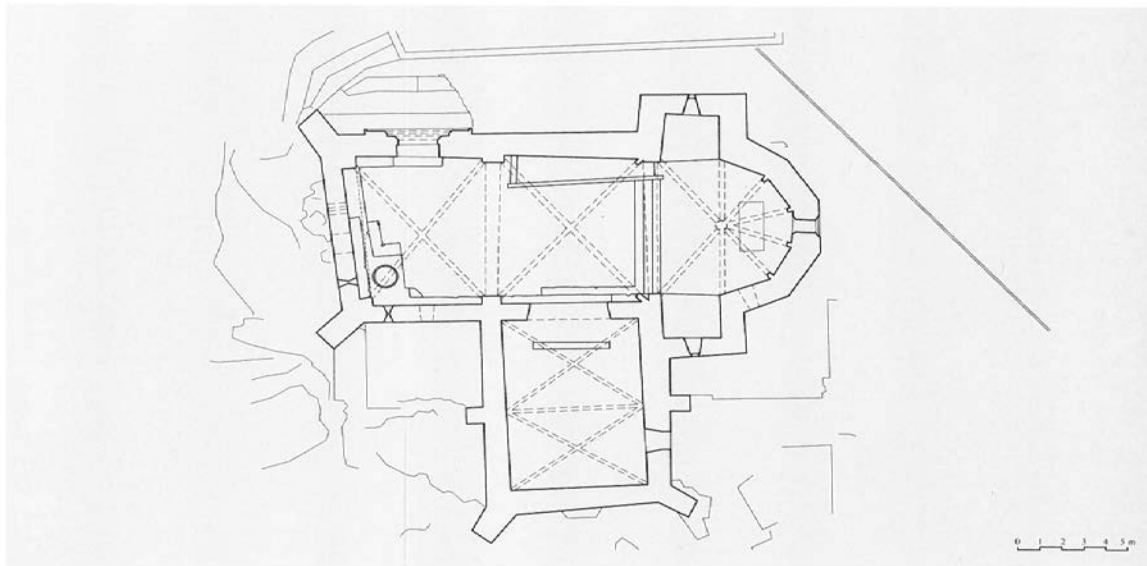
¹ Gran Enciclopèdia Catalana. Dins: <http://www.enciclopedia.cat/> [Consultada 23-07-2014]

² Any 1100. Selva (de la parròquia de Màger. En algunes fonts referenciat com a sacerdot) se retirà del món oferint-se per monjo al Abat Odger de St. Llorens del Munt ab sos bens totals i la església de Sta. Maria de la Llacuna que a ell i al Monestir ha costat prop de 500 sous per reedificar-la. Tenia dita església pel Monestir ab sos delmes, primícies i ofertes. Los serrahins casi lo mataren, robaren moltes cartes (escriptures) i altres coses, reduint la terra a erm. Arx. Cor. Ar. Spec. St. Llorenç del Munt, f 2XXIX, n. 1

Estil arquitectònic: Primera església romànica (segles XI-XII); segona església gòtica (segle XIV)

Descripció: Del castell en queda en peu actualment un portal d'entrada, part de la torre mestra, que protegia la part més accessible i restes del recinte, tot entorn de l'antiga parròquia de Sant Pere de Màger. Es tracta d'un conjunt defensiu construït entre els segles X-XI, amb algunes modificacions posteriors, amb característiques constructives de l'època medieval. El seu estat de conservació és molt dolent. Resten part dels murs dels habitacles del castell, així com de les muralles que tancaven les parts més vulnerables del conjunt, que en el sector nord és reforçat per unes petites torres de planta semicircular. En la part est es poden apreciar restes de la muralla, el portal d'entrada i el camí d'accés al castell. Els murs són de carreus amb morter, que en alguns sectors no estan desbastats ni tallats. El portal, a l'entrada de les muralles del castell, és tipològicament un portal de mig punt adovellat recolzat en un contrafort. El conjunt està força arruïnat.

Ubicada a la part est del conjunt, dins del recint murat del castell, hi ha l'església. Es poden apreciar elements de l'església romànica com la paret de ponent, però el portal de la façana nord és de finals d'aquesta etapa. La major part de la construcció data del gòtic, segles XIV-XV amb algunes ampliacions corresponents als segles XVI-XVII. És d'una nau amb una porta de doble arquivolta al nord. A ponent conserva una finestra en forma de creu, un campanar de cadireta de dos ulls pertanyent al segle XVII, i un ull de bou a la part aixecada. També conserva una pica baptismal de notable interès i de regust romànic. L'absis és poligonal (pentagonal), característic del gòtic català, amb voltes de creueria, nervis, i una clau amb l'Agnus Dei. Les capelles laterals són quadrangulars, a més de la portalada actualment conservada i la coberta que fou completament renovada. Els murs són carreus de pedra tallada i morter. La coberta ha estat restaurada a base de lloses de pedra³. L'any 1734 es construí a la Llacuna una nova església i se n'erigí en parròquia, que se segregà del terme de Sant Pere de Màger, dins la qual s'inclouïa anteriorment. Durant la guerra civil espanyola es van cremar tots els retaules i les imatges, entre elles una talla de Crist coneguda com la Majestat de Vilademàger. Amb l'abandonament de la rectoria es va iniciar el progressiu deteriorament del conjunt. Després d'algunes reparacions (entre elles les que va du a terme el rector l'any 1956) l'any 1981 la Diputació de Barcelona en reprengué la restauració i durant els treballs s'hi van descobrir fragments de pintures murals de principis del segle XIV.

³ Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General del Patrimoni Artístic i Arquitectònic. Dins : <https://extranet.cultura.gencat.cat/EGIPCI> [Consultada 23-07-14]

Els murs són carreus de pedra tallada i morter. La documentació no recull dades exactes i no recull de manera clara la intervenció.

L'any 1382 en els documents de la visita pastoral d'aquell any només s'esmenta l'altar major dedicat a sant Pere i un altre consagrat a la Mare de Déu, en canvi en una de l'any 1404 s'esmenten dos nous altars dedicats a sant Salvador i sant Miquel. Al segle XVII es va construir una nova coberta sobreaixecada respecte de la gòtica, conservant per sota de la nova teulada les originals cornises de pedra, les quals formen dobles vessants a cada tram de la nau⁴. És probable que en aquest moment es fes també el cor, que es va situar a ponent, i la transformació del campanar de cadireta en un cos quadrangular. Al mur de migdia s'adossa un cos de planta rectangular que correspon a l'antiga capella del sant Crist que ja estava construïda el 1583. Està cobert amb volta de creueria de dos trams, els nervis del qual són de terracota. Els del cantó sud arrenquen de d'ps caps esculpits i, els centrals, de dues menses amb volutes.

L'any 1734 s'aixecà a la Llacuna una nova església que s'erigí en parròquia i es segregà del terme de sant Pere de Màger que havia vist augmentar la seva població. L'any 1883 hi ha documentat l'ampliació del presbiteri i la col·locació d'un cancell.

Durant la Guerra Civil es va incendiar l'interior de l'església, cremant-se tots els retaules i les imatges que s'hi veneraven entre elles una talla de Crist coneguda com la Majestat de Vilademàger. La casa rectoral va quedar abandonada i s'inicià un procés de ruïna. L'església no es va recuperar dels estralls de la guerra fins a l'últim quart del segle XX quan s'iniciaren les obres de restauració. Es va enderrocar la sacristia del costat sud-est de l'església, que estava adossada a la petita capella de la capçalera. La capella es va conservar i es va cobrir amb teula àrab. Es van desmuntar i refer les cobertes amb lloses de pedra d'Alcover i la de la nau central va recuperar el nivell que havia tingut abans de les reformes del segle XVII. Es va repassar el parament de la façana oest i l'espadanya es va cobrir amb teulada a dos vessants. A l'interior de l'església es va derruir el cor, situat als peus de la nau, però es va conservar el banc adossat a les parets i la plataforma de la pica baptismal. Es va destapiar també la finestra rectangular de l'absis⁵.

Pica baptismal

Es troba als peus de la nau i és policromada, recolzada en una plataforma. Té una forma singular, ja que la part superior és troncocònica i la inferior quadrangular. Les dues parts es troben separades mitjançant una franja intermèdia que segueix tot el perímetre de la peça. La franja es repeteix a la base però en forma quadrangular. Les mides de la pica baptismal són 110 cm de diàmetre exterior, 87 cm de diàmetre interior i 85 cm d'altura. Conserva part de la policromia original a base de vermell ennegrit.

Tot i que és difícil de copsar, per sota de la franja central s'entreveuen quatre escuts, totalment llisos, que semblen sostenir la part superior de la pila, en cadascuna de les cares. De dos dels

Pica baptismal

⁴ Generalitat de Catalunya. Departament de cultura. Direcció del Patrimoni Artístic i Arquitectònic. Dins: <http://extranet.cultura.gencat.cat/EGIPCI>.

⁵ Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Diputació de Barcelona: fons documental. Arxiu Camill Pallàs.

angles surt un gran escut i dels altres dos, tres llances. Alguns angles aixamfranats de la base quadrangular mostren un gran escut escapçat per la part baixa i, els altres, unes flors lanceolades (una creu amb els braços acabats en punta de llança) identificatives d'algun linatge relacionat amb l'església. A les arestes que hi ha sobre la franja que toca a terra s'hi entreveuen quatre pinyes.

Aquestes piles baptismals són úniques de les comarques penedesenques i de les de l'Anoia, tant per les seves característiques com per la seva simbologia⁶.

Aquesta peça va ser restaurada entre 1989 i 1990 pel Departament de Restauració i Conservació de l'Escola d'Arts i Oficis de la Diputació de Barcelona. Segons alguns especialistes podria haver estat escolpida en els segles XIII / XIV, però ni la forma ni la decoració són típiques de l'Edat Mitjana. És una peça molt local i particular.

Història: Les primeres referències daten de l'any 987; un tal Màger abans d'aquest any hi va fer construir en el cim de l'indret un castell en el límit de la marca Hispànica. L'any 989 el comte de Barcelona, Ramon Borrell, va fer donació del castell a Sendret de Cervelló, i passà a la família Cervelló que el tingueren en propietat fins al segle XIX. Entre 1053 i 1071 un tan Oliver prestà jurament al comte Berenguer I per la castlania del *castrum quod dicunt vila de Mager, videlicet, ipsas turres et ipsos murso et ipsa omnia edificia qui ibi modo sunt et antea erunt*. L'església es documenta a partir de l'any 1059 quan es reconeix la propietat a un tal Selva de la parròquia de Màger, procedent del Monestir de Sant Llorenç del Munt i s'esmenten les despeses per tal de cobrir la reconstrucció de l'església; això fa pensar que la primera capella seria del segle X, de la data de construcció del castell. És citada també en el 1160. Fins al segle XIV fou la parròquia del lloc; a partir d'aquest segle va compartir aquestes funcions amb la de La Llacuna. Les visites pastorals ens proporcionen notícies de modificacions i ampliacions en els anys 1396, 1404, 1583 (nau lateral del Sant Crist), 1609 i 1682⁷. L'any 1577 va ser beneïda una capella situada dins de la parròquia de Sant Pere de Vilademàger⁸. En el segle XVII es traslladà el rector a La Llacuna.

Primeres visites pastorals a Sant Pere de Vilademàger

1310, març, 26 (dijous). El bisbe Ponç de Gualba delegà al canonge Mn. Ramon d'Amigdaló i al notari Mn. Ramon Dachs per a que visitessin la parròquia de Sant Pere de Màger⁹.

1313, agost, 4 (dissabte). Hug de Cardona, vicari general del bisbe Ponç de Gualba (en exili a Mallorca) visità la vila de Màger¹⁰.

⁶ Serra Santmiquel, Joan; Dues piles baptismals molt particulars, *Taüll*, 21, agost-setembre, 2007, p.19

⁷ Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General del Patrimoni Artístic i Arquitectònic. Dins : <https://extranet.cultura.gencat.cat/EGIPCI> [Consultada 29-07-14]

⁸ Any 1577, novembre 8. Llicència del Vicari general a Pere Santacana vicari de St. Pere de Vilademàger per benehir la capella de s. Antoni situada dins la parròquia de Vilademàger, terme de la Llacuna. Arx. Episc. Reg. Gratiarum 1575-78, f. 160

⁹ ADB, V. P. 1-2, fol. 127v- 128; M- N 36.

¹⁰ ADB, V. P. 2, fol. 8v; M- N 43.

Beneficis de Sant Pere de Vilademàger

Segons l'arxiver Campillo (Sp. III), hi havia en l'esmentada parròquia els següents beneficis:

1414, Benefici de la Mare de Déu, fundat per la muller d'en Salada¹¹ (citat a la visita de 1414)

1414. Benefici Sant Salvador, fundat per Pere Cornell¹² (idem)

1583, Benefici del Sant Crist, fundat per Joan Marimon, pagès¹³.

1596, Benefici de sant Pere, fundat per Pere Martí, l'any 1596¹⁴.

1611, Benefici dels sants apòstols Felip, Pau i Joan Evangelista, fundat en el testament de Pau Felip, prevere, l'any 1611¹⁵.

Rectorologi

1251 - 1277 Ramon de Estadella

1305 - 1315 Guillem Segura

1315 - 1342 Bernat Sort

1342 - 1358 Berenguer Marganell

1358 - 1364 Arnau Segura

1364 - 1383 Jaume Vidal

1383 - 1384 Astruch Grayà

1384 - 1402 Pere de Cardona

1402 - 1425 Berenguer Oller

1466 Francesc Orpí

1479 Pere Ribas

1479 - 1509 Pere Quintana

1509 - 1539 Antoni Quintana (vell)

1539 - 1577 Antoni Quintana (jove)

1578 - 1593 Antoni Ripoll

1593 - 1632 Jaume Vivó

1632 Jaume Perera

1715 - 1744 Josep Vila i Bayer

1744 - 1747 Domènec Vila i Bayer

1747 - 1794 Pere Joan Fuster

1794 - 1800 Manuel Amat

1800 - 1805 Caietà Llobet

1805 - 1815 Fèlix Reull

1815 - 1824 Jaume Abril

¹¹ ADB, Campillo, *Speculum Titulorum Ecclesiastorum*, 1795, vol. IV, p. 762

¹² ADB, Campillo, *Speculum Titulorum Ecclesiastorum*, 1795, vol. IV, p. 764

¹³ ADB, Campillo, *Speculum Titulorum Ecclesiastorum*, 1795, vol. IV, p. 765

¹⁴ ADB, Campillo, *Speculum Titulorum Ecclesiastorum*, 1795, vol. IV, p. 766

¹⁵ ADB, Campillo, *Speculum Titulorum Ecclesiastorum*, 1795, vol. IV, p. 769

1824 - 1828 Pau Torrent
1828 - 1865 Joan Perich
1865 - 1869 Joan Llobet
1869 - 1877 Jaume Solernou
1877 - ? Joan Riba

[...]

1981 -2012 Mata Munné, Joan
2012 – Bosch i Vendrell, Ramon Maria

Abreviatures

ADB Arxiu Diocesà de Barcelona
V.P. Visites pastorals

Bibliografia

Campillo, *Speculum Titulorum Ecclesiastorum*, 1795

Enciclopèdia del Romànic a Catalunya / direcció: José María Pérez González. Aguilar del Campo (Palencia) : Fundación Santa Maria la Real, Centro de Estudios del Románico, 2014.

Martí i Bonet, Josep M^a, *Speculum Novum Titulorum Ecclesiae Barchinonensis*. v. III. Bisbat de Sant Feliu de Llobregat.

Mas, J. Notes, *Notes històriques del Bisbat de Barcelona* (Barcelona, 1906-1921). 3 volums.

Serra Santmiquel, Joan, *Dues piles baptismals romàniques molt particulars*. Taüll, 23, agost – setembre de 2007.

Servei del Patrimoni Arquitectònic de la Diputació de Barcelona : fons documental. Arxiu Camil Pallàs.

Recursos electrònics

Generalitat de Catalunya. Direcció General del Patrimoni Artístic i Arquitectònic.
<https://extranet.cultura.gencat.cat/eGIPCI>